

ตามหาใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๔๘
วัดป่าตะนาวศรี ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราจะไม่มีโอกาสได้ฟังธรรม ถ้าเป็นฟังธรรมก็เป็นธรรมของโลกียธรรม เพราะความเห็นของโลก ความเห็นของมนุษย์เกิดในโลก การศึกษา การประพฤติปฏิบัติมันก็วนเวียนอยู่ในโลก แต่เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ “ตามหาใจตัวเอง”

ขณะที่ตามหาใจตัวเองเจอถึงได้เอาใจตัวเองออกประพฤติปฏิบัติ แล้วจนถึงกับบรรลุธรรม ธรรมอันนี้ถึงเกิดขึ้นมาใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระปัจเจกพุทธเจ้าเท่านั้นที่ตรัสรู้ด้วยตนเอง ขณะที่ตามหาอยู่นะ เวลาสร้างปรารภมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ต้องพยายามสร้างสมบุญญายุทธการ สร้างคุณงามความดีมาก รื้อสัจธรรม สัจธรรม เป็นผู้ นำ เป็นผู้ ที่พาคนทำบุญกุศล ปรารภมาเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่ออะไร? เพื่อจะบรรลุธรรมไป เพื่อจะตรัสรู้ธรรมเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่ปฐมยาม บุปเพณิวาสนามุขตติญาณ ญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะย้อนถึงอดีตชาติไปไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีเงื่อนไขเลยนะ จิตนี้ดำเนินมามหาศาลเลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่สร้างสมบุญญายุทธการนี้ ๔ อสงไขยแสนมหากัป ๔ อสงไขยนะ ขณะที่ว่าสร้างสมเพื่อญาณอันนี้ไง เพื่อบารมี เพื่อบารมีธรรม เพื่อมีสถานะรองรับความรู้สึกอันนี้ หัวใจดวงนี้รองรับธรรม ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกัน ขณะที่เป็นอันเดียวกันนั้น นี้

คือการบรรลุลหรรณไม ณะที่ยังหาใจดวงนี้ไมเจอ ๔ อสงไขยแสนมหากัปนี้บำเพ็ญมาเป็นพระโพธิสัตว์มา ต้องสร้างสมบุญญาธิการมาขนาดนั้นนะ แล้วณะที่แสวงหาละ นี้ตามหาใจตัวเองตามหามาก สิ่งนี้สร้างสมบุญญาธิการมา

ถ้าไม่มีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครจะมารู้สิ่งนี้ได้?

สิ่งนี้เป็นความลึกลั้บมหัศจรรย์ในหัวใจ ในหัวใจนะ ถ้าเราไม่ได้ศึกษา ไม่ได้เข้าใจจิตใจของเรา เราจะหลงไป เราจะไมเข้าใจเรื่องของตัวเอง ถ้าเราไมเข้าใจเรื่องของตัวเอง เพราะเราตามใจเราไมเจอ เราแสวงหาใจของเราไม่ได้ ถ้าแสวงหาใจของเราไม่ได้ เราจะประพฤติปฏิบัติที่ไหนดละ

โลกเขาว่ากัน ในการประพฤติปฏิบัติ เขาก็จินตนาการไป เขาก็สร้างสมของเขาไป เขาคิดของเขาไปเป็นสัญญาอารมณ์ เขาหาใจของเขาไมเจอ ใจของเขาเองเป็นผู้ที่ทุกข์ที่ยากนะ ใจของเขาเองเป็นสิ่งที่รับภาระต่างๆ

เรามีครอบครัวมีสิ่งต่างๆ เราว่าสิ่งนี้มีเพราะเป็นเรา แต่ไมเห็นใจของตัวเอง ใจของตัวเองมันอยู่ในร่างกาย แล้วเราก็เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เป็นคนประโยชน์ เป็นเรื่องของโลกเขา ตระกูล สิ่งที่เป็นตระกูล เป็นสังคม เป็นครอบครัวของเรา เราต้องรับผิดชอบของเรา โลกก็เป็นอย่างนั้นไง ต่างคนต่างมีความคิดอย่างนี้ ต่างคนต่างหลงออกไปเพราะหาใจตัวไมเจอ เหมือนคนหลงทาง คนหลงทางจะหลงเข้าไปในที่รกชัฏ จะหลงเข้าไปสิ่งที่ไกลออกไปจากเป้าหมายของเรา คนหลงจะเป็นแบบนั้น เพราะคนหลง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขยแสนมหากัปนี้ไมใช่หลงนะ เพราะอะไร เพราะมีเจตนา อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทศขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์นะ รู้สัตว์ขันธ์สัตว์ต้องเข้าใจตัวของตัวเองก่อน จะไปขันธ์สัตว์ขันธ์สัตว์จะเอาเครื่องมีอะไรไปรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ ต้องมีเครื่องมือ ต้องมีความรู้ลึกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไซ้ไหม ณะที่ ๔ อสงไขยก็สร้างอันนี้ไง สร้างฐานอันนี้ขึ้นมาจนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ว่าจะได้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้จะมีเป้าหมายมา นี้ไมใช่หลงนะ ณะที่ไมใช่หลงยังต้องพยายามแสวงหาพยายามสร้างสถานะมาเป็นพระโพธิสัตว์มา

แล้วเวลาออกประพาศปฏิบัติ ขณะที่เป็นกษัตริย์จะได้ครองสมบัติอยู่แล้ว เห็นความเป็นไปของโลกเพราะสร้างสมบุญญาธิการมหาศาล การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายของชีวิต เราก็คือเป็นอย่างนี้หรือ? ทีแรกไม่เข้าใจนะ ว่าเกิดมาแล้วนี่ไม่มีการแก่ จะอยู่อย่างนี้ตลอดไปไง นี่ไปเที่ยวสวน ออกแบบกษัตริย์ไปเที่ยวสวน ยมทูตมาแปลงกายมาให้ดูใจ เกิดเป็นเด็กก่อน

“นี่คืออะไร?” ถามนะ ถามมหาดเล็ก ถามว่า “นี่อะไร” ไม่เคยเห็นเด็ก ไม่รู้จักนะ

เห็นคนแก่ “แก่นี่เป็นอะไร?”

เห็นคนเจ็บ เห็นคนตาย “โลกเป็นอย่างนี้หรือ? ถ้าเป็นอย่างนี้ เราก็ต้องเป็นอย่างนี้ด้วยหรือ?” ถ้าเราเป็นอย่างนี้ด้วย

คนจะไม่หลงมันมีเขาวัวปัญญาอย่างนี้ไง เห็นเขาวัวปัญญาว่า โลกเขาเป็นไปอย่างนี้ มันจะมีความทุกข์ไปอย่างนี้ สิ่งที่เป็นความทุกข์ เราว่าสิ่งที่ความเป็นอยู่ของเรา โลกนี้เป็นความสุข ความสุขนี้เป็นความสุขแบบเหยื่อไง เห็นไหม “เบ็ด” ใครจะไปกินเบ็ด ปลา มันยังไม่กินเบ็ด เบ็ดเปล่าๆ ตกไปไว้ในน้ำ ปลาไม่กินหรอก แต่ถ้ามีเหยื่อเกี่ยวเบ็ดไว้ละ มันไม่เห็นเบ็ดนั้น มันกินเหยื่อละ

ความสุขของโลก เหมือนกับกินเหยื่อแล้วเบ็ดมันก็เกี่ยวปากเราไป เป็นอย่างนี้ตลอดไปนะ เวลาเบ็ดเกี่ยวปาก เราก็ดิ้นรน เราก็มีความทุกข์ ทุกข์มาก ทุกข์มากเพราะอะไร เพราะเราหลงใจ เราเห็นเหยื่อนั้น เราว่าเหยื่อนั้นเป็นอาหารของเรา เหยื่อนั้นเป็นคุณงามความดีของเรา เราก็กินเหยื่อนั้น โดยที่ไม่เข้าใจว่าเหยื่อนั้นมีเบ็ดด้วย นี่ความสุขทางโลกเป็นแบบนี้

เจ้าชายสิทธัตถะเห็นว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เราก็ต้องเป็นอย่างนี้ด้วยหรือ ถ้าเราเป็นอย่างนี้ด้วย เบ็ดมันจะเกี่ยวปากนะ มันจะมีความทุกข์ เห็นไหม ถึงได้ออกแสวงหาสิ่งที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ขนาดสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขยแสนมหากัป ออกประพาศปฏิบัติ ๖ ปีทุกข์ทรมานขนาดไหน

ขณะที่เป็นกษัตริย์ สิ่งที่เป็นกษัตริย์ในราชวัง ความเป็นอยู่ของกษัตริย์ก็มีความร่มเย็นเป็นสุขในสถานะของกษัตริย์นะ แล้วเวลาออกประพาศปฏิบัติ ออกไปเพราะสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเวลาออกไปยังไม่มีศาสนา ในเมื่อยังไม่มีศาสนา ใครจะ

มาศรัทธาละ ใน ๖ ปีนั้นใครศรัทธาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาก็ให้ทำบุญกุศลของเขา ตามประเพณีของเขา แต่ยังไม่มีความเชื่อ ไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่พยากรณ์ ไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้แนะ ว่าการทำบุญ อะไรคือบุญ บุญเกิดจากที่ไหน? บุญเกิดจากเจตนา เกิดจากใจของเรา แล้วตกลงที่ไหน? ตกลงที่ควรสละ สละตรงผู้ที่เป็นเนื้อนาบุญ เห็นไหม ธรรมอย่างนี้ยังไม่เกิดนะ ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพาศปฏิบัติ แล้วใครเขาจะมีศรัทธา เขาจะมีความเชื่อเอาสิ่งใดมาถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ

ขณะที่สร้างบุญญาธิการมาขนาดนั้น เวลาออกประพาศปฏิบัติ สิ่งที่เขาประพาศปฏิบัติกัน เป็นโลกียธรรมนะ สิ่งนี้ก็เป็นศาสนา เขาอ้างตัวตนว่าเป็นศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไปศึกษากับเขาขนาดนั้น นี่คือความหลง ถ้าหลงออกไปอย่างนั้น ในเมื่อตามหาใจตัวไม่เจอ “หลง” หลงหมายถึงว่าต้องการผู้ชี้แนะ ต้องการผู้ที่บอกทาง

ในเมื่อไม่มีใครรู้ทาง เขาจะเอาทางอะไรมาบอกล่ะ? เขาไม่เคยไปสิ่งที่พ้นทุกข์เลย ไม่เคยไปเห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย แล้วทำลายอวิชชา ทำลายความเป็นไปของใจ เขาไม่เคยเห็นของเขา แล้วเขาจะเอาอะไรมาสอนเจ้าชายสิทธัตถะล่ะ เขาก็สอนเรื่องสมมติ เรื่องทำความสงบ เรื่องนี้ สิ่งนี้มันเป็นไปธรรมดา ในเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นต้องตก ในเมื่อสิ่งใดที่เกิดขึ้นมาต้องดับไปธรรมดา

ในหัวใจก็เหมือนกัน ในเมื่อมีความทุกข์ ในเมื่อมีความรู้สึก มันก็อยากดับได้เป็นธรรมดา สิ่งที่ดับได้เป็นธรรมดา ฤๅษีชีไพรที่เขาถือศีลของเขา ศีล ๘ ที่ว่าฤๅษีชีไพรเขาอยู่ในป่าเขา เขาทำความสงบของใจเข้ามา เขาหาใจเขาเจอแต่เขาไม่มีวิชาการ เขาไม่มีคำรา เขาไม่มีปัญญาการชำระกิเลสของเขา เจ้าชายสิทธัตถะไปเรียนกับเขา อาหารดาบสบอกเลย บอกกับเจ้าชายสิทธัตถะ “ได้สมมติ ๘ มีความรู้เท่าเรา มีความเห็นเหมือนเรา”

นี่มีความเห็นเหมือนกัน หาใจของตัวเองเจอแต่ทำไม่เป็น ทำไม่เป็นศาสนาก็ยังไม่เกิด เจ้าชายสิทธัตถะไม่เชื่อสิ่งนั้น ไม่เชื่อเพราะอะไร เพราะหาใจตัวเองแต่ไม่มีความอบรมหัวใจของตัวเอง ออกมามันก็มีความทุกข์อย่างเก่า จนถึงต้องนึกถึงว่าตอนเป็นเด็กอยู่ที่โคนต้นหว้า “อานาปานสติ” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาอธิษฐานนั่งอยู่โคนต้นโพธิ์นั้น อธิษฐานว่า

“ถ้าคืนนี้นั่งแล้วนะ ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่ลุกจากโคนต้นโพธิ์นี้เลย”

สิ่งที่ไม่ลุกจากโคนต้นโพธิ์นี้ สิ่งที่จะคิดได้อย่างนี้เพราะอะไร เพราะในเรื่องธรรมชาติของโลกเขา ในวิชาการเขามีของเขา เจ้าชายสิทธัตถะก็ไปศึกษามากับเขา ศึกษากับเขามา พิสูจน์แล้วทุกอย่างว่ามันเป็นไปได้ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ก็ถึงย้อนกลับมาถึงอำนาจวาสนาบารมีที่ ๔ อสงไขยแสนมหากัปที่สร้างมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระลึกถึงกลับไปทีโคนต้นหว้านั้น ถ้าระลึกกลับไปทีโคนต้นหว้านั้น “อานาปานสติ” การกำหนดลมหายใจเข้า-ออกให้เป็นสัมมาสมาธิ คือสิ่งที่สมควร สมดุล สิ่งที่เป็นจิตที่สงบที่ควรแก่การงาน ไม่ใช่จิตที่สงบเป็นสมาบัติ

สิ่งที่เป็นสมาบัติมันมีกำลังของเขา เขาจะเหาะเหินเดินฟ้า ถ้าชำระกิเลสไม่ได้ แต่เข้าสมาบัติตั้งแต่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน... อากาสนัญจายตนะ ถึงเนวสัญญานาสัญญานี้ถอยเข้าถอยออกนี้มันจะเกิดพลังงานของจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นจะสามารถเหาะเหินเดินฟ้าได้ สิ่งที่จะเหาะเหินเดินฟ้าได้นั้นเพราะกำลังของจิต กำลังของจิตกับปัญญาต่างกัน กำลังของจิตนี้ให้จิตมีกำลัง แล้วกำลังนี้เคลื่อนไหวไป สามารถเหาะเหินเดินฟ้า สมัยฤาษีนั้นเขาเหาะเหินเดินฟ้าได้ สิ่งนี้เป็นเรื่องของโลกียธรรม มันไม่ใช่ปัญญาที่จะฆ่ากิเลส เพราะมันเป็นการส่งออก จิตนี้ เพราะสมาบัติไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่สมาบัติ

ถ้าสมาบัติเป็นจิต ขณะที่เข้าสมาบัติได้จะต้องไม่เสื่อมจากสมาบัตินั้น ฤาษีชีไพรที่เหาะไปบนอากาศนั้นไม่ใช่เห็นสุภาพสตรีเขาอาบน้ำอยู่ ทำไมตกจากการเหาะเหินเดินฟ้า นี้เพราะมันเสื่อม เพราะสิ่งที่มันเสื่อม เพราะจิตส่งออก จิตไปวิตกวิจารณ์ถึงกามราคะ สิ่งนั้นทำให้จิตหวั่นไหว จิตไม่คงที่ ตกมาจากอากาศ ถึงว่า

“ฌานไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ฌาน”

“สมาธิไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่สมาธิ”

มันเป็นคนละอันกัน มันเกิดดับ เพราะความสงบของใจมันเกิดขึ้นมา ในสมาบัติก็เป็นสภาวะแบบนั้น มันไม่ได้ชำระกิเลส

แต่ถ้าเป็นอานาปานสติ จิตสงบเข้ามา มันมีกำลังเข้ามา กำลังจะย้อนกลับเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิ จะย้อนกลับเข้ามาทำลายกิเลสในหัวใจ เจ้าชายสิทธัตถะนั่งอยู่โคนต้นโพธิ์ อธิษฐานว่า “ถ้านั่งคืนนี้ ถ้าไม่ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์จะไม่ลุก จะสละชีวิตกับการนั่งนี้เลย” ถึงย้อนกลับพอจิตสงบเข้ามาออกไปเห็นบุพเพนิวาสานุสติญาณ นี่เป็นอดีต

สิ่งที่เป็นอดีต มนุษย์เกิดมาจากไหน ว่ามนุษย์เกิดมา เกิดมาจากกรรมของมารดา เกิดมาจากสิ่งต่างๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “มนุษย์เกิดมาจากกรรม” กรรมจากปฏิสนธิจิตนี้มา ปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา สิ่งที่เกิดในครรภ์ของมารดาถึงเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วย้อนไปได้ ย้อนไปได้ที่ไหน? ย้อนไปที่บุพเพนิวาสานุสติญาณนี้ เจ้าชายสิทธัตถะก่อนจะมากเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเกิดเป็นพระเวสสันดร สิ่งนี้ย้อนกลับไปตลอด

สิ่งนี้มาได้ จิตนี้มาได้ จิตนี้มันมีที่ไปที่ไป ไม่มีสิ่งใดจะเกิดขึ้นมาลอยๆ การเกิดในปัจจุบันนี้เกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเกิดจากมารดา แต่ขณะที่จิตที่จะมากเกิด จิตดวงนี้มาจากไหน ขณะที่มากเกิดเพราะอธิษฐานมาทั้งนั้น พุทธมารดาก็อธิษฐานอยากปรารถนาเป็นพุทธมารดาที่ต้องสร้างบุญกุศลมา ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สร้างบุญญาธิการมา สิ่งที่สร้างบุญญาธิการมา นี้กรรม วัฏฏะเป็นอย่างไร สมดุลของวัฏฏะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แล้วพยายามทำความสงบของใจ ย้อนกลับไปอดีต แล้วไปอดีต ไปเห็นบุพเพนิวาสานุสติญาณ สิ่งนี้มันเป็นการรับรู้ความเป็นไป ย้อนกลับมาเป็นปัจจุบัน คึงจิตกลับมา ปล่อยสิ่งที่ออกไปรับรู้กลับมา เขารู้ฉานสมาบัติ เขาเหาะเหินเดินฟ้า เห็นไหม แต่ขณะที่จิตย้อนไปอดีต ย้อนไปในความรู้สึกอันนั้น ย้อนไปในข้อมูลของใจเรานั้น ย้อนกลับมา กลับมาอยู่ในขณะปัจจุบันนั้น นี่มัชฌิมยาม ออกไปรับรู้ จุติอุปาทถญาณ สิ่งนี้ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ ว่าจิตนี้ถ้าปัจจุบันนี้ไม่เป็นพระอรหันต์นะ ถ้าปัจจุบันนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าตายไปจิตนี้ดับนี้ไปเกิดที่ไหน ด้วยบุญญาธิการ ด้วยกรรม กรรมนี้จะพาไปตลอดไป

สิ่งนี้ แม้แต่สิ่งที่เป็นบุพเพนิวาสานุสติญาณ จุติอุปาทถญาณ เห็นไหม “วิชา ๓” วิชา ๓ หมายถึงการรู้สิ่งอดีตอนาคตนี้มันจะยังชำระกิเลสไม่ได้ แต่เพราะบุญญาธิการย้อนกลับมาใน

ปัจจุบัน ในปัจจุบันนี้ดึงกลับมาจากที่ว่าจิตนี้ออกไปเป็นอนาคตนั้นกลับมาปัจจุบันนี้ นี่อาสวัชฌญาณ สิ่งที่เป็นปัญญา

อาสวัชฌญาณคืออะไร? ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

มรรคมีอะไร? มรรคมีคำริชอบ เพียรชอบ งานชอบ

สิ่งที่ชอบที่สมควรอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเจออย่างนี้เอง นี่ตามหาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเจอ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เอาใจดวงนี้พยายามออกสร้างปัญญาขึ้นมาเป็นอริยสัจจากภายในหัวใจ ทำลายกิเลสขาดออกไปจากใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางธรรมไว้ไง เวลาเทศน์ธรรมจกๆ ทเวเม ภิกขเว ทางสองส่วนที่ภิกษุไม่ควรเสพ ที่นักปฏิบัติไม่ควรเสพ

“กามสุขัลลิกานุโยค” คือความนอนจมอยู่ในความสุข

“อิตถกิลมณานุโยค” คือการทำให้ความลำบากเปล่า เพราะอันนั้นมันทำให้การทรมานตนเองอันนั้นมันเป็นการทรมานตนโดยไม่ใช้ปัญญา

การใช้ปัญญาขึ้นมามันเป็นความสมดุล ต้องทำให้ความสงบของใจเข้ามา มีกำลังของใจขึ้นมาเป็นโลกุตตรธรรม ถ้าไม่มีความสงบเข้ามาเป็นโลกิยธรรมคือความรู้สึก ความต่างๆ คิดไปจินตนาการไปนั้นเป็นโลกิยธรรม ถ้าเป็นปัจจุบันนี้ เป็นความสมดุลนี้มันเป็นโลกุตตรธรรม นี่ปัญญาเกิดอย่างนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามหาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ๔ อสงไขยแสนมหากัป แล้วขณะที่ถึงอาสวัชฌญาณนั้น เอาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำลายกิเลสอันนี้ออกไป พ้นออกไปจากกิเลส นี่คือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ววางไว้นะ

เราเกิดเป็นชาวพุทธ เราเกิดเป็นบริษัท ๔ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา เราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับเรานะ เราก็รับ เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เราก็ว่า

เราเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธของเราเราก็ศึกษาของเรา เราหลงนะ เราหาใจเราไม่เจอ ตามหาใจไม่เจอ ตามหาใจไม่เจอก็ใช้ชีวิตแบบโลก ใช้ชีวิตแบบความเป็นไป เพราะอะไร

เพราะในโลกนี้ สิ่งใดที่มีคุณค่า ต้องการมีอำนาจ ต้องการมีทุกอย่าง นั่นเป็นสุดยอดของโลกใช้ไหม นี่สุดยอดของโลก แต่สุดยอดของธรรมอยู่ที่ไหน? สุดยอดของธรรมมันอยู่ที่ใจ สุดยอดของธรรม เพราะทุกข์สุขอยู่ที่ใจ สิ่งต่างๆ โลกเขาเป็นไปก็เรื่องของโลกเขา นั่นเป็นเรื่องของโลก แต่เรื่องของปัจจุบันของเรา สุขก็สุขในใจเรา ทุกข์ก็ทุกข์ในใจเรา ความแบกหามแบกหามจากใจของเราทั้งหมด เวลาสุขเวลาทุกข์ใครจะมาแก้ไขให้เราได้ล่ะ เจ็บไข้ได้ป่วยเขามาหาเรา เขาก็มาปลอบใจเฉยๆ เขาเจ็บไข้แทนเราได้ไหม เขารับภาระแทนเราได้ไหม

แทนเราก็เป็นเรื่องของโลกเป็นสังคัม เป็นสภาวะแบบนี้ แต่ขณะเจ็บไข้ได้ป่วย เราต้องเจ็บไข้ได้ป่วยของเราเอง เวลาทุกข์ในหัวใจยิ่งทุกข์เจ็บแสบปวดรื้อนในหัวใจของเรามหาศาลเลย เพราะอะไรล่ะ เพราะเราหลงใจ เราไม่เข้าใจ เราหาใจของเราไม่เจอ เหมือนเด็กนะ เรามีครอบครัว เวลาถูกรูทลงทาง ลูกเราหายไป เราจะทำอย่างไรล่ะ ถ้าถูกรูทหายไป เราต้องแจ้งความว่าถูกรูทหายไป ตำรวจเขาจะค้นว่าลูกเราไปที่ไหน ถ้าเป็นปกติในหมู่บ้านเรา เด็กเราหายเราก็หาเด็กของเรา พยายามค้นหาเด็กของเรา หาเด็กทำอย่างไรล่ะ?

“นี่สมณะธรรม” กำหนดพุทโธ พุทโธ

ในการปฏิบัติบูชา ในการเราทำบุญกุศล “ทาน” ทานคือการเสียสละ เสียสละเพื่ออะไร? เสียสละเพื่อให้ใจอ่อนควรแก่การงาน การตระหนี่ถี่เหนียว ความยึดมั่นถือมั่นของเรา ของที่ได้มาเป็นของเราของเรา เรายึดไว้ทั้งหมดเลย เรื่องนี้มันเป็นอนิจจังนะ ของทุกอย่างเก็บไว้มันมีอายุของมัน มันเสียหายของมันไปตลอดไป แต่ถ้าเราสละออกไป จิตใจเราวิตกวิจารณ์ว่าเราจะมี ความทุกข์ ความร้อน สิ่งใดเราก็จะหา เราต้องมีความมั่นคงในชีวิต เราต้องสะสมสิ่งนั้น

สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ เป็นของชั่วคราวทั้งหมดเลย เพราะอะไร เพราะชีวิตนี้มันมีการพลัดพราก เป็นที่สุด เราไม่ตายจากเขา เขาก็ต้องพลัดพรากไปจากเรา สิ่งนี้มันเป็นเรื่องความเป็นไปของปัจจัย เครื่องอาศัย แต่เพราะกิเลสเราไปยึด เราก็ยึดสิ่งนั้น แต่เราสละทาน เราสละทานเพื่อฝึกตรงนี้ ฝึกความตระหนี่ถี่เหนียว ฝึกความยึดมั่นถือมั่นของใจให้มันอ่อนควรแก่การงาน นี่เรื่องของทาน บารมี

“คิด” คิดบารมี ความคิดของใจนี้มันเกาะเกี่ยวไปตลอด มันเป็นธรรมชาติของมันเพราะมันเป็นธาตุรู้ เรามีคิดเพื่อให้จิตนี้เป็นปกติ อย่าไปคิดเรื่องนอกกลุ่มนอกรทาง เรื่องสิ่งนั้นมันเป็นการสร้างบาปอกุศลให้มันโนกรรม แต่ถ้าเป็นบุญกุศล เป็นสร้างคุณงามความดี เราคิดแต่เป็นความดี เราจะมีความสุข ถ้าเราคิดสิ่งที่ไม่ดี เราคิดแต่เรื่องเป็นพินเป็นไฟ เราคิดแต่สิ่งที่ไม่ดี มันจะเผาผลาญใจของตัว แต่ถ้าเราคิดไปเรื่องบุญกุศล คิดไปเรื่องดี มันจะเป็นสิ่งที่ชุ่มชื่นหัวใจ มันจะเป็นความสุขกุศล

“คิดคือการปกติของใจ” แล้วเกิดทำสมาธิของใจ นี่ไง ถ้าหาใจไม่เจอ มันเป็นสมาธิไม่ได้ ถ้าเราจะหาใจของเราเจอ กำหนดพุทโธ พุทโธ เหมือนเด็กเราหาย เด็กของเราหายเราต้องแจ้งความ เราต้องแจ้งตำรวจว่าเด็กเราหายที่ไหน เด็กหายแล้วเราจะหาเด็กของเรามาได้อย่างไร ถ้าเราไม่แจ้งความในปกติ ถ้าในหมู่บ้าน เราก็หาของเราเอง เราก็ตั้งกำหนดพุทโธๆ ของเราไป

ถ้าพูดถึงพุทโธ เด็กขณะที่มันออกไปข้างนอก มันออกไปเที่ยวเล่นของมัน มันคือของมัน มันหนีออกจากบ้านเพราะว่ามันไม่พอใจพ่อแม่ มันไม่พอใจสิ่งต่างๆ คิดว่าลำเอียง คิดว่าไม่รักเรา คิดว่า...มันโดนกดดัน มันโดนบีบบังคับ มันก็หนีออกจากบ้านไป นี่ก็เหมือนกัน ความรู้สึกมันหลง มันออกไปหมดเลย มันคิดแต่เรื่องต่างๆ ออกจากฐานของจิตแล้วก็หลงไป ทั่วๆ ที่มันมีถึงตัวจิตตัวฐานอยู่กับเรานะ แต่มันคิดแต่เรื่องฟุ้งซ่าน คิดแต่เรื่องเป็นพิษเป็นภัยกับใจ เอาความเร่าร้อนมาสูมหัวใจ คิดอยู่อย่างนั้น เห็นไหม มันหลง มันหลงออกไป มันถึงทำงานไม่ได้

แต่ถ้าเราเป็นชาวพุทธ เราประพฤติปฏิบัติ เราจะตามหาลูกของเรา เรียกกลับมาอย่าให้หลงออกไป เรียกกลับมา เรียกกลับมาเราไปเรียกที่ไหน? ถ้าเราเป็นบุคลาธิษฐาน เราก็ออกไปหาลูกของเรา เราออกไปหาสิ่งต่างๆ เราออกไปเพื่อจะตามหาลูกของเราให้เจอ นั่นคือการออกไปตามหาทางโลก แต่ถ้าเป็นทางธรรม ไม่ต้องไปตามหาที่ไหน ตามหาที่กรรมฐาน ๔๐ ห้อง ปัญญาอบรมสมาธิ ตามหาที่นี้ ถ้าตามหาที่นี้ พุทโธ พุทโธ ความคิดนี้มันหลงออกไปมหาศาลเลย เราเคยไปเมืองต่างๆ เราคิดไปถึงที่เราจินตนาการได้ทั้งหมดเลย คิดจินตนาการ หลงไปถึงขนาดหลงไปบนสวรรค์นะ คิดถึงเทวดา เทวดาจะมีกี่ชั้น ๖ ชั้นนะ จากุมๆ มันจะเป็นอย่างนี้ จะเป็น...นี่มันหลงไปโดยไม่รู้สึกตัวนะ

เราจะตามกลับมาจากชั้นของเทวดาให้มันอยู่ในปัจจุบัน โลกมนุษย์นี้ทำอย่างไร ถึงบอก กำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธขึ้นมา ดึงกลับมา ถ้าพุทโธได้ จิตนี้ที่มันพุ่งชานออกไป มันคิด ออกไป มันก็มีกรรมฐาน ๔๐ ห้องเป็นที่เกาะเกี่ยว ถ้าที่เกาะเกี่ยว มันก็ปล่อยวางสิ่งที่มันลงเข้าไป มันก็ใกล้เข้ามา ย้อนกลับมาที่ฐานของจิต มันก็กลับมาบ้านของมัน ถ้ามันกลับมาบ้านของมัน ถ้าเรา กำหนดพุทโธ พุทโธมันก็สงบได้ ถ้าสงบได้ นี่ตามหาใจ

ถ้าเราตามหาใจของเราได้ เด็กบางคนมันก็เก เด็กบางคนมันก็เรียวร้อย เด็กบางคนมันก็ต่อต้าน มันกลับมาแล้วมันกระพืดกระพืด มันไม่ยอมกลับมาบ้านมัน เพราะว่ามันไม่พอใจแม่ มันไม่พอใจครอบครัวของมัน นี่ก็เหมือนกัน จิตเวลากำหนดพุทโธ พุทโธเข้าไป มันสงบเรียบๆ เด็กเขาเชื่อฟัง เด็กเขาดี มันก็สงบของมันไป ถ้าเด็กคนไหนมันมีฤทธิ์มีเดช เวลากำหนดพุทโธ พุทโธ มันก็วูบลง ตกจากที่สูง ตกจากที่ต่ำ

ไม่ต้องไปตกใจ มันเป็นเรื่องของเด็กๆ เราตามหาเด็กของเรา เราตามหาลูกของเราให้กลับมาบ้าน ถ้ามันจะกลับมาบ้านได้นะ มันจะดื้อบ้าง มันจะต่อต้านบ้าง เราถึงต้องตั้งสติให้ดีๆ กำหนดพุทโธไว้ มันจะมีอาการอย่างไรรู้แล้วแต่ มันมีการวูบวาบ มันเห็นนิมิตออกไป เด็กมันต่อต้าน มันก็อ้างว่าทำไม่ใช่นี่ ทำไม่ใช่นั่น มันก็เกิดภาพนิมิต เกิดภาพเห็นผีเห็นเปรตเห็นต่างๆ เห็นขนาดไหน ถ้าเห็นมันเป็นอสุภะ มันเป็นสิ่งต่างๆ เห็นแล้วมันเป็นเครื่องบำรุงใจ คือมันเป็นปัญญา เห็นแล้วมันสลดสังเวช เราก็กำหนดพุทโธไว้ เห็นไปเราก็รับรู้ไป

แต่ถ้าเราไม่ต้องการ เห็นสภาวะต่างๆ แล้วมันตกใจ มันไม่พอใจ เด็กมันเอาของเขี้ยวเรา มันไม่พอใจเรา เราก็กลับมาที่พุทโธ พุทโธ กลับมาที่พุทโธ มันจะเขี้ยวเราไม่ได้หรอก ภาพที่เราเห็นแล้วตกใจ ภาพที่เห็นแล้วเป็นเปรตเป็นผี เพราะจิตมันไปเห็น เพราะความรู้สึกนี้เราไปดู สิ่งต่างๆ เป็นธรรมชาติของเขา จิตไปรับรู้ทั้งหมด ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ นี่จะย้อนกลับมา

นี่เพราะเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามหาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเจอก่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขนาดใช้ บารมีธรรม ๔ อสงไขยแสนมหากัปสร้างบุญญาธิการมาอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฟันธงเลยว่าต้องเป็นอย่างนี้เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจน์มาก่อน เรา สาวก-สาวกจะเป็นเด็กน้อย เป็นสิ่งที่ว่าอาศัยครูบาอาจารย์ อาศัยธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่สร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมา แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมไว้แบบนี้ เราจะมีทิฐิมานะ มีความเห็นของเรา เราจะว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นที่เราพิจารณาของเราไป เป็นคุณธรรมของเรา

คิดไปเถอะ คิดไปก็ด้วยความหลง หลงออกไป ถ้ายังหลงอยู่มันก็จะไม่เข้ามาเป็นสภาวะธรรมอย่างนี้ ถ้าเรากำหนดพุทโธ มันจะต่อต้าน มันจะเป็นสภาวะแบบใด เรากำหนดพุทโธมาที่ฐานของจิต ถ้ามันกลับมาที่ฐานของจิต ภาพที่เห็น เด็กที่มันต่อต้านที่มันจะมีความกระพืดกระเพียดมันจะหายไปเอง คือเราไม่ตกใจใจ เราไม่เห็นสิ่งต่างๆ

เขาเป็นเด็กนะ เขาเป็นลูกของเรานะ ทำไมเวลาเขาต่อต้านขึ้นมา เขากะพืดกระเพียดทำไมเราตกใจล่ะ เราเป็นผู้ใหญ่ ทิฐิมานะที่ว่าเราเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นเจ้าของหัวใจ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเป็นผู้มีอำนาจ เวลาจิตของเราหลอกเราเอง ทำไมเราหลงล่ะ ทำไมเรากลัวล่ะ นี่เพราะอะไร เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันเต็มหัวใจเราไง เราถึงไม่ได้ประโยชน์จากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเป็นชาวพุทธเลย

เราเป็นชาวพุทธนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้ธรรมโอสธ เป็นยารักษากิเลส เป็นยาที่มีคุณประโยชน์กับเรามหาศาล ทำไมเราก็เป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราก็อยากจะมีความสุข เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นธรรมโอสธมารักษาใจ ทำไมมันไม่เอาทำไมพอปฏิบัติขึ้นไปมันต่อต้านล่ะ? มันต่อต้านเพราะกิเลสของเรา เพราะสิ่งที่ว่าเราสร้างสมบุญญาริการมาขนาดไหน สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์กับเราไหม ถ้าเป็นประโยชน์กับเรา เราก็ตั้งสติของเรา

“จริตนิสสัย” ถ้าการปฏิบัติล้มลุกคลุกคลาน เราก็พยายามต่อสู้ พยายามตั้งสติขึ้นมา เราเกิดมาพบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ก็บุญกุศลมหาศาลเลย เหมือนคนเจ็บไข้ได้ป่วยเขาเจ็บไข้ได้ป่วยชนิดที่ว่าร้ายแรงแล้วไม่มียารักษา เขารอนะ เพียงแต่ประคองอาการไปเฉยๆ รอแต่วันถึงที่สุดของชีวิตนะ

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อถ้าเราเกิดเป็นชาวพุทธ แล้วมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมโอสธอย่างนี้ แล้วเราไม่รักษาใจของเรา ตามหาใจให้เจอ แล้วพยายามรักษามัน พยายามจะรักษา พยายามจะให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บนี้ โรคเกิด โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตายไง มันจะต้องเกิด

เพราะความรู้ต่างๆ เด็กนี้มันออกไปจากเรา เด็กมันเป็นลูกของเรา มันจะหาอยู่หากินไปจากไหน ในเมื่อมันไม่มีอาหารของมัน มันก็ต้องกลับมาหาเราอยู่ดี ยิ่งเด็กอ่อนด้วย ถ้ามันไม่ได้กินนมตามเวลา มันก็จะร้องมันก็จะกวน ถ้าเราเอานมให้มันกิน มันก็จะหยุด มันก็จะอึมหน้าสำราญ มันก็จะนอนหลับสบายของมัน

นี่ก็เหมือนกัน พุทโธ พุทโธนี่อาหารของใจ ถ้าเด็กอ่อน ถ้าใจที่เป็นเด็กอ่อนมันได้ดื่มกิน พุทโธ พุทโธ มันก็จะกลับมาอยู่กับฐานของจิต ฐิติจิตคือจิตที่มันเป็นสมาธิ มันจะกลับมาฐานของมันเอง ถ้ากลับมาฐานของมันเอง เราชำนาญ เรามีอาหาร เรามีนมป้อนมันตลอด พุทโธๆๆ ตลอดไป มันกลับมาอยู่ที่ใจนะ มันสงบ มันจะไม่ไปไหน เพราะมันออกไปข้างนอกแล้วอาหารก็ไม่ได้กิน ออกไปทุกขั้วร้อนมันมีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นเลย แต่เมื่อก่อนไม่เข้าใจเพราะกิเลสมันหนากิเลสมันออกไปหาเหยื่อของมัน แต่หาเหยื่อของมัน มันจะเอาความเร่าร้อนมาให้จิต พอมันกลับมาดื่มกินนม เด็กมันกินนมแล้วมันก็สุขสบายของมัน เพราะพุทโธๆ มันเปรียบเทียบมาในหัวใจของเราละ นี่ตามหาใจ

ถ้าตามหาใจเจออย่างนี้ เราสร้างเหตุอย่างนี้ ชำนาญในวิธีอย่างนี้ จิตมันสงบเข้ามา ถ้าจิตสงบเข้ามา ฐิฐาน “จิตตั้งมั่น”

“ศีล สมาธิ ปัญญา” แล้วปัญญาเกิดมาจากไหนล่ะ?

เด็ก เราจะเลี้ยงเด็กให้โต ถ้าเลี้ยงเด็กให้โต เราก็ต้องส่งเข้าโรงเรียนเพื่ออะไร? เพื่อให้มีวิชาการ ถ้าเด็กเราส่งเข้าโรงเรียน เด็กมันเล็กเราก็ส่งเข้าโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนอนุบาลนะ เข้าไปนะมันก็ไปต่อต้านกับครูนะ ครูเขาไม่ให้นอน ครูเขาไม่ป้อนนม นี่มันก็ต่อต้าน มันก็กวน มันก็ร้อง มาฟ้องว่าครูเขาไม่เอาใจตัว

ขณะที่จิตเราสงบแล้ว เราน้อมไปกาย เวทนา จิต ธรรม เห็นไหม นี่วิชาการนะ เราจะฝึกวิชาการของเรา เราจะต้องให้เด็กของเรามีปัญญา ปัญญาในการแก้การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายนะ ไม่ใช่ปัญญาในการวิชาชีพทางโลกเขา วิชาชีพทางโลกเขา สิ่งนี้เป็นวิชาชีพทางโลกเขา เขาต้องมีวิชาการของเขา เขาถึงจะเลี้ยงชีพของเขาได้ เพราะโลกนี้เขาต้องเลี้ยงชีพ เพราะปัญญาทั้งนั้นจะแก้ไขสิ่งต่างๆ ได้หมด

มนุษย์ ใครมันจะเหนือมนุษย์ โลกนี้มีมนุษย์ เอาช้าง เอาม้า เอาสิ่งต่างๆ ที่สัตว์ที่ใหญ่กว่ามาใช้การใช้งานได้เพราะอะไร เพราะมนุษย์มีปัญหาใจ ปัญญาอย่างนี้ปัญญาของโลก แต่ถ้าปัญญาแก้การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เห็นไหม มันต้องย้อนใจนี้ น้อมใจไปหากาย เวทนา จิต ธรรม เพราะอะไร เพราะจิตมันติดที่กายเรา สิ่งต่างๆ มันยึดไปหมดเลย สมบัติก็ยึด อารมณ์ก็ยึด ความทุกข์ ความต่างๆ เป็นเราเป็นเรา

ถ้าเป็นเราเมื่อไรนะ มันจะเอาแต่ความทุกข์มาถมหัวใจ

แต่ถ้าเราใช้ปัญญา ในเมื่อจิตมันสงบเข้ามา เพราะมันมีฐาน มันมีฐานคือเราทำสัมมาสมาธิ ถ้าเกิดสมถกรรมฐาน ถ้าเกิดสมถะจิตสงบเมื่อไร แล้วเราน้อมใจนี้ไปอยู่ที่กาย เวทนา จิต ธรรม ไปเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมนี้ จะเป็นสติปัฏฐาน ๔ สิ่งนี้จะเป็นวิปัสสนา “วิปัสสนา” คือขั้นของปัญญาใจ

“ขั้นของสมถะ” คือการตามหาเด็กให้เจอ ถ้าตามหาเด็กให้เจอคือตามใจของตัวเองเจอ แล้วพยายามรักษาใจของตัวเองมาให้ได้ ให้อุ้มหน้าสำราญ ให้อายกไปโรงเรียน ให้อายกจะศึกษาวิชาการ วิชาการการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย น้อมไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม

ถ้าเห็นกาย สิ่ง que เห็นกายจะสะท้อนหัวใจ เห็นจิตมันก็สะท้อนหัวใจ สิ่ง que เห็นเห็นโดยวิปัสสนาญาณนะ ถ้าเห็นโดยวิปัสสนาญาณคือเห็นจริงตามสติปัฏฐาน ๔ “สติปัฏฐาน ๔” เพราะอะไร เพราะมันตื่นตื่นนะ ตอนที่เรตามหามันอยู่ มันต่อต้านตลอด นั่นคือกิเลสตัดหาความทะยานอยากของมัน ขณะที่มันไปเห็นกาย เพราะอะไร เพราะมันหลง มันหลง ถึงว่ากาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งต่างๆ นี้เป็นเรา แต่พอเราไปเห็นกายนี้มันสะดุ้ง มันสะดุ้งเพราะอะไร เพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นสิ่งลึกลับใจ

“บุพเพนิวาสานุสติญาณ” ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เกิดตาย เกิดตายมานี้มันว่าเป็นเราเป็นเรา เราต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายตามแต่กรรม กรรมนี้ทำให้เกิด ให้แก่ ให้เจ็บ ให้ตายตลอดไป ความเป็นกรรมอย่างนี้มันก็สะสมมา มันก็คิดว่าเป็นเราเป็นเรา เป็นตลอดไป

ขณะที่เราน้อมจิตนี้ไปที่กาย ไปเห็นสิ่งนั้นไง พอเห็นที่กายมันสะดุ้งเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นข้อมูลของใจที่มันขับเคลื่อนใจดวงนี้มาตลอด เราถึงหลงมาตั้งแต่ก็ภพก็ชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขยแสนมหากัปนี้สร้างสมบุญญาธิการมา เป็นคุณงามความดีทั้งนั้นเลย

แต่เราไม่ได้สร้างบุญญาธิการมาให้เป็นสาวก-สาวกะ เราเหมือนกับสิ่งที่หมุนไปในวัฏฏะ เหมือนกับลมพัดสิ่งที่เปื้อนสวะ เป็นผุยผงไปในอากาศ มันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันเวียนไปตามอำนาจของมัน แล้วจิตนี้มันไปเห็นสภาวะแบบนั้นว่า เราเคยพลัดพรากอย่างนี้มาตลอดนะ ถ้าเห็นกายที่แรก เห็นโดยสติปัญญา ๔ มันจะมีความรู้สึกอย่างนั้น มันจะสะท้อนหัวใจมาก ความเห็นจริงมันต้องสะท้อนหัวใจ เพราะมันสะท้อนกิเลส เพราะกิเลสนี้มันขับไล่ กิเลสนี้มันต่อต้านมาตลอด แล้วขณะที่เราไปเห็นหน้ากิเลส เห็นหน้าที่ความยึดมั่นของมัน เห็นร่องรอยของมันที่มันยึดกาย เวทนา จิต ธรรมนี้เป็นมัน สิ่งที่เป็นมัน นี้วิชาการอย่างนี้เกิด ถ้าวิชาการอย่างนี้เกิด วิชาการอย่างนี้ วิชาการการรื้อภพหรือชาติ ถ้ารื้อภพหรือชาติมันจะมีความเป็นไปได้

เกิดจากไหน? เกิดจากจิตที่เราตามหามันเจอ แล้วเอาจิตนี้ออกไปทำงาน ถ้าเอาจิตนี้ออกไปทำงานคือขั้นของปัญญา ปัญญามันจะแยกจะแยกขนาดไหน แยกแยกสิ่งต่างๆ ออกไป สิ่งนี้มันเป็นความทุกข์ สิ่งนี้เป็นความยึดมั่นถือมั่นของมัน สอนมัน สอนใจดวงนี้ สอนใจที่มันโง่ๆ ที่มันหลงไหลไปในวัฏฏะ มันโง่มากมันถึงเกิดถึงตาย มันถึงต้องมาทุกข์มายากอยู่

เราทุกข์เรายากเพราะอะไรล่ะ? เราทุกข์เรายากเพราะเราไม่รู้จริง เพราะเราไม่รู้จริง ทำอะไรไปก็สักแต่ว่า ทำไปประสาโลกเขา โลกเขาต้องทำอย่างนี้ ชีวิตต้องเป็นอย่างนี้ เราก็ตามแต่โลกไป เหมือนกับสัตว์นะ เห็นเวลาเขาจูงสัตว์ไปโรงฆ่าไหม มันต้องตามเขาไปนะ เว้นไว้แต่สัตว์บางตัวมันรู้นี้มันจะต่อต้าน ต่อต้านขนาดไหนพญามัจจุราชมันก็เอาไปเชือด

สิ่งที่เอาไปเชือด เพราะมันถึงกาลเวลาของมัน มันต้องเป็นไปสภาวะแบบนั้น นี่คือการจตรอกของสิ่งที่มันเป็นอวิชาใจ สิ่งที่ไม่รู้ จิตมันไม่รู้อย่างนี้ มันถึงเกิดตายมาสภาวะแบบนั้น ขณะที่ปัจจุบันไปเห็นหน้ามัน เห็นความเป็นไปของมัน เห็นสิ่งยึดมั่น เราจะปลดเปลื้อง เราจะไปแก้ไข สิ่งที่จะปลดเปลื้องแก้ไข มันก็ต้องมีสติ

การศึกษา เวลากลับมาฟ้องนะ มันจะมาฟ้องแม่มัน ไปโรงเรียนครูเขาก็ไม่ให้นอน ครูเขาก็ไม่ให้กิน ครูเขาก็ไม่ให้...ไม่ให้ไปทั้งหมดเลยเพราะอะไร เพราะกิเลสมันจะทำให้การประพฤติปฏิบัตินี้ล้มเหลว เพราะอะไร เพราะการประพฤติปฏิบัติมันจะเป็นยาชำระล้างมัน มันจะมาต่อต้าน มันจะบอกนี่เป็นงานเด็ก ๆ นะ

ขณะที่ว่าเริ่มต้นจะวิปัสสนาขึ้นมาให้มันเห็นตามความเป็นจริงใจ ถ้าวิปัสสนาไปเห็นตามความเป็นจริงของมัน มันวิปัสสนาของมันไป มีสติสัมปชัญญะ มีสติของเรา แล้วเวลาสติกำลังพอ มันก็น้อมไปวิปัสสนา มันจะปล่อยวางขนาดไหน มันจะว่างขนาดไหน มันจะมีความรุ่มเย็นเป็นสุขขนาดไหน เราจะไม่เชื่อมันนะ เราจะต้องวิปัสสนาใช้ปัญญาไปเรื่อยๆ จนกว่าเราส่งการบ้าน เราส่งความรู้ความเห็นของเราให้กับครูบาอาจารย์ท่านตรวจสอบ สิ่งที่ครูบาอาจารย์ตรวจสอบ เขาจะให้คะแนนเรา ถ้าคะแนนเราเข้าใจเรารู้จริง เขาจะให้ผ่าน เราก็ขึ้นชั้นไป

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราวิปัสสนาของเราไป เราวิปัสสนา เรามีหน้าที่ทำงาน เราก็ส่งการบ้านไปเรื่อยๆ เราก็ส่งวิชาการของเราไปเรื่อยๆ ส่งไปไง เวลาส่งไปแล้วก็บอกว่าเราทำได้ เราทำจบ ครูบาอาจารย์เขายังไม่ให้คะแนน เขายังไม่ได้ตรวจสอบของเราเลยว่าเขาจะให้คะแนนเราเท่าไร เห็นไหม เราก็ไปตีโพยตีพายจะไปเอาอกกับเขา แล้วเราก็จะมาเรียกร้องเอาอกกับพ่อแม่ ว่าเราวิปัสสนาแล้ว เราปล่อยวางแล้ว สิ่งนี้จะเป็นธรรมของเรา สิ่งนี้จะเป็นตามความเป็นจริง นี่กิเลสมันจับไตต์ตั้งแต่การประพฤติปฏิบัติจะไม่ให้เป็นไปนะ

ขณะที่วิปัสสนาพอจะเป็นร่องเป็นรอย จะทำให้เรารู้จริง มันก็จะทำให้เรารู้ปลอม รู้สึกแต่ว่ารู้แล้วก็จะเรียกร้องเอาใจ แต่ถ้าเราวิปัสสนาของเราไปบ่อยครั้งเข้า เราไม่เชื่อ เห็นไหม มันเป็นหน้าที่ของครูบาอาจารย์จะให้คะแนนเราขนาดไหน มันเป็นหน้าที่ของครูบาอาจารย์ อันนี้ก็เหมือนกัน มันเป็นหน้าที่ของธรรม มันเป็นหน้าที่ของอริยสัจ มันเป็นหน้าที่ของความจริง ความจริง เป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็นสันติภูมิจุโก มันจะเห็นตามความเป็นจริง เราก็ต้องวิปัสสนาของเราไปบ่อยครั้งเข้า วิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม

ถ้าพิจารณากาย มันปล่อยวางขนาดไหน ถ้ากำหนดไปที่กาย มันจะเห็นกายได้ มันจับกายได้แล้วก็วิปัสสนาซ้ำ “วิปัสสนา” หมายถึงการแยกส่วน แบ่งส่วน สิ่งนี้ถ้าเป็นฐาน เราจะทำลายสิ่งต่างๆ แล้วฐานมันแน่นหนามั่นคง เราก็ต้องทำลายให้มันโยกคลอนก่อน แล้วเราจะทำลายมันเป็น

ขั้นเป็นตอนไป นี่ก็เหมือนกัน ความยึดมั่นถือมั่นของจิตมันมีสภาวะแบบนั้น เราก็วิปัสสนาไป มันก็ปล่อย ปล่อยวางมา ปล่อยวางมา แต่อริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

นิโรธความดับทุกข์มันยังไม่เกิด ถ้านิโรธความดับทุกข์เกิด ขณะที่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จิตนี้มันกลั่นออกมาจากอริยสัจ ความเป็นไปของอริยสัจคือการศึกษาเล่าเรียน คือปัญญาของมัน มันใคร่ครวญของมัน พอมันใคร่ครวญของมัน มันปล่อยวางมาขนาดไหน มันยังไม่สมควร มรรคไม่สามัคคี ความสมควรของจิตไม่เกิด

ขณะที่ความสมควรมันเกิด วิปัสสนาไปบ่อยครั้งเข้าจนความสมควรมันเกิด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันจะปล่อยวางเป็นสัจจะความจริง นี่อริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ กลั่นออกมาจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะสิ่งนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้คั่นใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามหาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพบ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับอาฬารดาบส จากลัทธิต่างๆ เป็นเรื่องของฌาน เรื่องสมาบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ลงใจ ไม่เชื่อ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามารู้คั่นใจเอง สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วเราสาวก-สาวกจะประพฤติปฏิบัติ มันต้องมีครูมีอาจารย์ มีร่องมีรอย มีการชี้แนะ มีการประพฤติปฏิบัติ เราก็เอาความเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาฝึกฝน มาตามหาใจของตัวเอง แล้วมาวิปัสสนาไป สิ่งนี้มันเกิดออกมา

ขณะที่มันปล่อยวางตามความเป็นจริง ธรรมนี้ให้ผ่าน ธรรมนี้ให้รู้สัจจะความจริง กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ สิ่งนี้ ทุกข์ไม่มีในเรา เราไม่มีในทุกข์ ทุกข์ไม่มีในจิต จิตไม่มีในทุกข์ สักกายทิฎฐิ ๒๐ มันจะปล่อยวางออกไป สิ่งทีปล่อยวางออกไป นี่อนุบาล เราผ่านขั้นของอนุบาล ขึ้นไป ลูกของเราเจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งทีเติบโตขึ้นมา เราก็อยกลูกของเราเพื่อจะให้ศึกษาให้เป็นทางโลกเขา

นี่ขั้นประถม สิ่งทีขั้นประถมก็ต้องการ สิ่งทีเราจะส่งลูกเรียนขั้นประถม เด็กมันโตขึ้นมา แม้แต่เสื้อผ้า แม้แต่รองเท้า แม้แต่สิ่งต่างๆ อนุบาลนี้มันใช้ไม่ได้ เพราะเด็กมันโตขึ้นมา รองเท้ามันเล็กเกินไปแล้ว มันใส่ไม่ได้หรอก เสื้อผ้ามันก็ใส่ไม่ได้ สิ่งต่างๆ เพราะเด็กมันโต มันคนละขนาดแล้ว

นี่ก็เหมือนกัน โสคาปัตติมรรค-โสคาปัตติผล สกิทาคามรรค-สกิทาคาผล สิ่งที่สกิทาคาผล สิ่งที่เป็นสมาธิมันก็มีกำลังเหนือกว่า สิ่งที่เป็นปัญญามันก็มีกำลังเหนือกว่า สิ่งเหนือกว่า เราจะส่งลูกเรียนชั้นประถม สิ่งที่สูงขึ้นไปเราจะทำอย่างไรให้ลูกเราเรียนชั้นประถมล่ะ เราถึงทำความสงบของใจเข้ามาให้หัวใจมันใหญ่ขึ้นมา

สิ่งที่เป็นสมาธิ สมาธิไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่สมาธิ ขณะที่สมาธิก็สัมผัสลูกลูกหลาน ตามหาใจของตัวมันสัมผัสลูกลูกหลาน มันไม่เจใจของตัว สิ่งนี้มันทำมาขนาดไหน ขณะที่มันเป็นโสคาปัตติผล สิ่งนี้เป็นสถานะรองรับเพราะมันผ่านอนุบาลมาแล้ว มันรู้หลักสัจจะความจริง มันเขียนหนังสือได้ มันอ่านหนังสือออก มันทำของมันได้ เห็นไหม ขณะที่มันเป็นประถม มันจะเข้าไปนะ ตำราที่ใหม่ สิ่งแวดล้อมก็ใหม่ มันต้องรวมต้องทำเลข ต้องเรียนประวัติศาสตร์ เรียนอะไร มันจะยากขึ้นไปเรื่อยๆ สิ่งที่ยากขึ้นไปเรื่อยๆ สิ่งนี้ตำราที่ต้องหาใหม่ สิ่งต่างๆ ใหม่ เพราะมันขึ้นชั้นใหม่

สกิทาคามรรคก็เหมือนกัน สิ่งที่สกิทาคามรรคมันเปลี่ยนขึ้นมา มันก็ต้องเปลี่ยนสถานะ มันก็ต้องทำความสงบของใจเข้ามา มันถึงต้องมีสติใจ มีสติ มีความคุมตัวเองขึ้นมา สิ่งที่สูงขึ้นมา กิเลสมันก็เล็กลง ถ้ากิเลสมันตัวใหญ่ขึ้นมา เราก็เล็กลง เราก็โดนกิเลสเหยียบย่ำ ขณะปฏิบัติไปมันจะเป็นอย่างนั้นนะ

การประพฤติปฏิบัติมันไม่ใช่ว่าเป็นการสุขเอาเผากิน ไม่ใช่สิ่งที่จะทำอะไรก็ได้ ใจไม่อย่างนั้นเราจะออกมาประพฤติปฏิบัติกันทำไม ทำไมเราต้องออกมาหาสิ่งที่เป็นสังัด สิ่งที่เป็นวิเวก ต้องออกธุดงค์กวัด ไปแบบหน่อแรด เพื่ออะไร? เพื่อต้องการสิ่งที่รื้อค้นให้กิเลสสิ่งที่มันฝังใจ กิเลสที่มันฝังอยู่ในใจ แล้วมันมีอำนาจวาสนา มันข่มขี้หัวใจอยู่ เราจะถึงต้องไปอยู่ในที่สังัด ไม่ให้มันหลบอยู่ในหัวใจนะ ถ้าเราอยู่ในที่คลุกคลี อยู่ในที่ชุมชน มันก็ว่าเรามีความสามารถ เราเป็นคนเก่ง เก่งตรงไหน? เก่งตรงที่ว่ามันอยู่กับชุมชน มันแอบอิงเขาไป

ขณะที่มันออกไปในที่วิเวก ออกไปในที่สังัด เห็นไหม มันจะคิดมาก มันจะฟุ้งซ่านมาก

เราจะทำอย่างไร เราออกมาชีวิตนี้ ชีวิตนี้จะอยู่ได้อย่างไร สิ่งนี้จะเป็นภาระหน้าที่ เราอยู่แต่สังคม สังคมก็นับหน้าถือตาเรา พอเรามายู่ในที่สังัดอย่างนี้ เราอยู่ของเราคนเดียว ทุกอย่างต้องเกิดจากเรา เราต้องหาทุกอย่างเลยตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งแต่เช้า ตั้งแต่สิ่งการใช้สอยในหัวใจของเรา เราต้องหาทั้งหมด

นี่มันจะเกิดวิตกวิจารณ์ขึ้นมา ถ้าเกิดวิตกวิจารณ์ขึ้นมาในหัวใจ นี่หาที่สงบเพื่อจะเห็นกิเลสไป

เวลาอยู่ในที่ชุมชน อยู่ในหมู่คณะทำไมอวดเก่งนัก ทำไมว่านี่ยอดเยี่ยม นี่เก่งไปหมด ฐึไปหมด แต่เวลามันออกไปวิเวก ทำไมมันกลัวไปหมด ทำไมมันทุกข์ไปหมด นี่สติมันก็จะเข้ามาหาตัวมันเอง นี่จิตใหญ่ขึ้น จิตจะใหญ่ขึ้นมา เรื่องเครื่องใช้สอยมันจะใหญ่ขึ้นมา เพราะจิตมันใหญ่ขึ้นมา สิ่งที่ใหญ่ขึ้นมา เพราะสัมมาสมาธิ สมาธิที่มันใหญ่ขึ้นมา ผลมันที่ใหญ่ขึ้นมา การศึกษา คำราก็ใหญ่ขึ้นมา มันออกสังคอกวิเวกเพื่อใจเรา สิ่งต่างๆ เกิดจากเราทั้งหมด ทุกข์ก็เกิดจากเรา ทุกอย่างเกิดจากใจ ถ้ามีใจก็มีทุกอย่าง มีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายด้วย

การเกิด การแก่ การตายของจิตนี้สำคัญมากเลย เวลาอารมณ์เกิดขึ้นมา ทุกข์เวลาเกิดขึ้นมา มันเกิดอารมณ์หนึ่งมันก็เกิดทุกข์หนึ่ง แล้วก็เหยียบย่ำหัวใจหนหนึ่ง เกิดความสุขขึ้นมาชื่นใจมาก ดีใจมาก มันก็จาก พลัดพรากจากใจไป อยากให้อยู่กับเรามันก็ไม่ยอมอยู่ มันก็หนี จะเอาความสุข จะเอาความดี อยากจะอยู่กับเรา มันทำไมมันพลัดพรากจากเราไป เวลาทุกข์ เวลามันเหยียบย่ำใจ อยากจะปฏิเสธมัน อยากจะผลักไสมันตลอดไป ทำไมมันไม่ยอมไปสักที

เห็นไหม ทุกข์อย่างนี้มันเป็นสัจจะความจริงในหัวใจ ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้แนะ ใครจะรู้ ใครจะเอาสิ่งต่างๆ เอาธรรมโอสธมาแก้ไขใจละ สิ่งที่จะเอาธรรมโอสธมาแก้ไขใจมันก็ต้องหาสิ่งนี้ขึ้นมา มันต้องยื่นขึ้นมา ให้หัวใจมันเข้มแข็งขึ้นมา ให้มันเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ไม่ใช่เป็นเด็กอ่อน

คูลี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภณา ๔ อสงไขยแสนมหากัป นี่พยายามสร้างกำลัง สร้างสิ่งต่างๆ เป็นอินทรีย์แก่กล้า เป็นฐานที่จะรองรับธรรมอันนี้ใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังสร้างสมบุญญานุการมาขนาดนั้น แล้วเวลาเราออกประพฤติปฏิบัติ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้ นี้ เราก็ศึกษา เราก็เล่าเรียน เอาอย่างนี้มาประโลมใจสิ เอาอย่างนี้มาหนุนใจของตัว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอกนะ เราเดินตามองค์ศาสดาของเรา เราประพฤติปฏิบัติตามองค์ศาสดาของเรา เราจะน้อยเนื้อต่ำใจไปทำไม เราจะไม่มีโอกาสได้อย่างนั้น เขียวหรือ เราจะมีความทุกข์ความยากตลอดไปเขียวหรือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิด

ตาย เกิดตาย โดยหัวใจดวงนี้ เราก็มีหัวใจเหมือนกัน เราก็เกิดตาย เกิดตายมา เราก็สร้างสมบุญญาธิการมาเหมือนกัน เราถึงได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

เราเป็นโรคเกิด โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตาย เราก็จะเอาธรรมโอสถนี่เข้ามารักษาใจดวงนี้ เราก็ต้องฝึกตน ถ้าฝึกตน หัวใจมันก็ใหญ่ มันก็มีกำลัง มันก็มีความอาจหาญ มันก็มีสติ มันมีคำบริกรรม มันมีทุกอย่างขึ้นมาเพราะเกิดจากขวัณูและกำลังใจของจิตที่มันเข้มแข็งที่มันใหญ่ขึ้นมา กิเลสมันก็ยุบยอบลง แล้วจิตอย่างนี้ ถ้ามีความสงบอย่างนี้ก็ทำให้มันคล่องตัวขึ้นมา สร้างฐานขึ้นมาแล้วก็ย้อนไปเรียนชั้นประถม

เรียนชั้นประถม มันต้องเรียนประวัติศาสตร์ มันต้องเรียนศาสนา มันต้องเรียนทุกอย่างเลย นั่นคือวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนามันจะเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน สิ่งที่เห็นกาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน แต่มันคนละขั้นกัน มันคนละโจทย์กัน โจทย์แรกมันเป็นโจทย์ของอนุบาล เราศึกษาเล่าเรียนไปมันเป็นโจทย์อนุบาล เราศึกษาจนมีความเข้าใจแล้ว แล้วเราจะมาศึกษาโจทย์ของชั้นประถม

สิ่งที่ชั้นประถมมันเป็นอย่างไรล่ะ? มันก็มีความยึดมั่นถือมั่นที่เหนือกว่า มันมีกิเลสที่เข้มแข็งกว่า มันมีสิ่งที่ครอบงำหัวใจได้มากกว่า สิ่งที่ครอบงำหัวใจได้มากกว่า เราก็หลงไหลไปเราก็เป็นทาสกับมัน เราก็ยอมจำนนมัน วิปัสสนาไปก็ล้มลุกคลุกคลานไป เพราะสิ่งนี้ก็เรียนยาก สิ่งนี้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย สิ่งที่ยากนั่นคือกิเลสนะ เพราะอะไร เพราะทำไมโลกเขาเรียนกันมา เขาจบกันมามหาศาลเลย ในห้องเรียนของเราก็มีนักเรียนเรียนอยู่เต็มห้องเลย ทำไมเขาเรียนเขาเข้าใจ ทำไมมันมีโง่อยู่โง่เราคนเดียวนี้ โง่เราคนเดียวทำไมมันศึกษาอะไรมันก็ไม่รู้ไปทั้งหมดเลย ทำไมมันโง่ขนาดนี้หนอ โง่จิตดวงนี้

ถ้าเรามีกำลังใจนะ มันคิดอย่างนี้ขึ้นมา มันก็เกิดมุมนะ เขาศึกษาได้ เราศึกษาไม่ได้ เราก็พยายามเพิ่มเวลาของเราขึ้นมา เราก็พยายามค้นคว้าของเราขึ้นมา เห็นไหม กายเป็นอย่างไร จิตเป็นอย่างไร เวทนามันติดขัดขนาดไหน เวทนามันจะแยกได้หรือไม่ได้

ประวัติศาสตร์ ถ้าเราเรียนประวัติศาสตร์ เราก็ค้นคว้าไป ถ้าเราเรียนทางภาษา เราก็ค้นคว้าไป กาย เวทนา จิต ธรรม แล้วแต่หน้าที่ของเรา เราอยู่เราศึกษาเข้าไป ศึกษาเข้าไป สอบซ่อม สอบ

นะ สิ่งนี้ก็เป็นชั้นๆ เข้ามานะ มันยังไม่ได้แก้ถึงที่สุดนะ มันยังไม่ได้แก้ถึงตอของจิต มันยังไม่ได้แก้ถึงที่สุด แต่การศึกษาของเรา เวไนยสัตว์ มรรค ๔ ผล ๔ มันต้องวิปัสสนาไปอย่างนี้ มันย้อนไปมันว่าง ปล่อยหมด นี่ขาดหมด นี่คือความปล่อยวางทั้งหมดนะ ถ้าเราติดอยู่แค่นี้ ว่างแล้วมีความสุขอย่างนี้ นี่ขนาดธรรมที่ถูกต้อง ธรรมที่สอบไล่แล้วผ่าน

จิตนี้ผ่านจากอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นิโรธ ว่างหมด ภายกับจิตแยกออกจากกัน โดยสัจจะความจริงเลย เห็นไหม มันยังคิดได้เลย สิ่งที่ติด อวิชชาอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียด มันอยู่ในหัวใจไง ถ้ากิเลสอย่างละเอียดมันอยู่ในหัวใจ มันก็ติดสภาวะแบบนั้น มันก็ต้องเกิดในกามภพอีก ถ้ามีครูมีอาจารย์ย้อนกลับไป ตามหาใจให้เจอ แล้วเอาใจนี้ฝึกฝน ฝึกฝนให้เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ฝึกฝนให้มีวิชาการขึ้นมา

จบจากประถม พ่อแม่ก็ส่งเรียนชั้นอุดม เราก็เรียนในอุดมศึกษา ต้องเข้าให้ได้ จะเข้าอุดมศึกษาจะเข้าอย่างไร จิตว่างขนาดไหนก็แล้วแต่ เราเรียนมาแล้ว เรามีความรู้มาก คิดว่าเก่งมาก ไปสอบไม่ได้ สอบแล้วมันไม่ติด ทุกข์ตายเลย นี่เวลามันติด แต่ถ้าเวลาเราไปสอบได้ละ เวลาว่างขนาดไหน เราไม่ติดอยู่ในนี้ เราย้อนกลับไป จิตนี้ย้อนกลับไป มันจะเห็นกามราคะนะ

สิ่งที่เป็นกามราคะ สิ่งนี้มันเป็นที่ติดของมัน ถ้าเป็นกามราคะ โลกนี้เขามืออย่างนี้ไง การเกิดการแก่ การเจ็บ การตายเกิดจากโอฆะ โอฆะนี้เป็นธรรมชาติของจิต จิตนี้มีกามราคะโดยหัวใจของมัน จิตนี้มันมีกามราคะของมันอยู่แล้ว มันจะหมุนไป จิตนี้ไม่มีอวิชชาจะไม่มาเกิดเป็นมนุษย์หรือก เจ้าชายสิทธัตถะสร้างบุญกุศลขึ้นมา ๔ อสงไขยแสนมหากัป ขณะที่เกิด ก็ยังมีสิ่งที่เกิดนี้ก็คือกิเลสไง สิ่งที่มีอยู่ มีอวิชชาอยู่ในหัวใจ ไม่เข้าใจสัจจะความจริง ถ้าไม่มีกิเลสทำไมต้องไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ละ? นี่เพราะมีกิเลส เพราะความไม่รู้ถึงไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ

แต่ขณะที่มาทำลายกิเลสของตัวเอง ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนกลับมาแล้วทำลายกิเลสออกจากใจอย่างนั้น ถ้าสภาวะธรรมอย่างนี้เกิดขึ้นมา สิ่งนี้ต่างหากที่เป็นคุณธรรม

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อใจที่มันมีกามราคะ มันก็มีสิ่งพาเกิดพาตายอยู่โดยธรรมชาติของมัน ถ้ามันมีสิ่งพาเกิดพาตายอยู่โดยธรรมชาติของมัน นี่มันอยู่ในกามราคะ ตัวหัวใจนี้เป็นตัวกาม สิ่งที่เป็นตัวกาม เวลามันย้อนกลับไป เพราะสิ่งที่กามราคะมันชอบของสิ่งสวยสิ่งงาม สิ่งที่มันเป็น

ความจรรโลงใจ สิ่งที่จรรโลงใจ สิ่งตรงข้ามระหว่างเพศ ๒ ฝ่าย สิ่งนี้มัน โดยธรรมชาติ มันไม่ต้องเห็นมันก็จินตนาการของมัน

สัตว์อยู่ในป่าในเขาของมัน ไม่มีใครไปสอนมันหรือ ผ่าพันธุ์ของมันไม่เคยสูญหายไปหรือ สิ่งนี้มันมีอยู่ของมันโดยธรรมชาติของมัน แม้แต่พืช เกสรของมัน ตัวผู้ตัวเมียยังผสมกันออกมาเป็นพืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ สิ่งนี้เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่ธรรมชาตินี้เป็นธรรมชาติของโลก

แต่สังขรณ์ที่จะเกิดขึ้นมา ถ้าย้อนกลับไปอย่างนี้ ในชั้นวิชาการของอุดมศึกษา เอ็งจะเรียนอะไรล่ะ เอ็งจะเรียนประวัติศาสตร์ เอ็งจะเรียนไปอะไร นี่เพื่อนักภาษาอังกฤษ ทำอะไรก็ตกทุกที ทำอะไรก็ไม่เข้าใจ ศึกษาขนาดไหนมันถึงง

นี่ขนาดเลห์เหลี่ยมของกามราคะไป เวลาวิปัสสนาไปขนาดไหน มันก็สร้างภาพสร้างต่างๆ วกวนอยู่ในการวิปัสสนานั้นนะ วกวนอยู่ในการศึกษานั้นนะ ส่งแล้วส่งเล่าไม่เคยผ่าน ไม่เคยได้คะแนนเลย ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้นเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นสิ่งที่โลกเขายอมรับ ถ้าเราจบออกมา เราจะมีใบประกาศ เราจะมีหน้าที่การงาน เราจะต้องไม่เกิดในกามภพอีกแล้ว

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อในการวิปัสสนามันก็เป็นสภาวะแบบนั้น มันเป็นวิปัสสนาจากภายในหัวใจ มันเป็นการฝึกปัญญาในชั้นของอุดมศึกษาในหัวใจ มันจะผ่านกามราคะ ผ่านสิ่งที่เราจะไม่ยอมจมอยู่กับกามภพ สิ่งทีกามภพ มันถึงว่าวิชาการอย่างไหนมันยาก วิชาการอย่างไหนมันขนาดไหน เราก็ต้องศึกษา เพราะอะไร เพราะเรามีพื้นฐานมาจากชั้นมัธยม ถ้าชั้นมัธยมเรามีพื้นฐานขึ้นมา มันจะรับภาระอย่างนี้ได้ ถ้าไม่มีความรู้มาจากชั้นมัธยมมาเลย จะมาเรียนอุดมศึกษาสิ่งต่างๆ เราจะเอาอะไรไปเรียน เราจะไม่รู้สัจจะความจริงอย่างนี้ เราจะไม่เห็นความจริงอย่างนี้

ความจริงอย่างละเอียด ปัญญาอย่างละเอียด ปัญญาคนละชั้น เห็นใหม่ ปัญญาอย่างประดม ปัญญาอย่างอุดมศึกษา นี่มันยังมีปัญญาอย่างสูงอีกนะ ถ้าปัญญาอย่างสูงเพื่ออะไร เพราะไม่ให้เกิดไม่ให้แก่ ไม่ให้เจ็บ ไม่ให้ตายไป เพราะเราจบอุดมศึกษามา เราจะทำหน้าที่การงาน จบมาแล้วเราจะรับราชการ เราจะมีตำแหน่งหน้าที่ เราจะเป็นคนใหญ่คนโต มันยังฝันอยู่นั้นนะ นี่คือกามของกิเลส กิเลสมันฝันอยู่ในหัวใจ

ถ้าเราวิปัสสนาของเราไป มันจะหนักหนาสาหัสสาครรจ์ขนาดไหน เราก็ต้องฝึกฝน เราต้องแยกแยะด้วยกำลังของเรา กำลังของจิตมันจะมีกำลังขึ้นมาจะ ถ้าจิตมีกำลังขึ้นมาเพราะอะไร เพราะมันมีกำลังใจ มันมีความเชื่อมั่นในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามีความเชื่อมั่นเพราะอะไร เพราะเราผ่านขั้นมัชฌมา สิ่งนี้มันยืนยันกับใจนะ ธรรมะนี่ของซัวร์ ธรรมะนี่มีจริงๆ เพราะอะไร เพราะเราผ่านขั้นมาแล้ว ขณะที่เราวิปัสสนาอย่างนี้ เรียนในอุดมศึกษา ถ้ามันยากง่ายขนาดไหน เราก็พยายามต่อสู้ไปเพราะอะไร

เพราะสิ่งที่เราต่อสู้ เราผ่านมาแล้ว ร่องรอยอย่างนี้เราเคยเอาชนะมาแล้ว กิเลสที่มันทำให้เราเรียนไม่รู้เรื่อง ปัญญาเราไม่ก้าวเดิน สิ่งที่มันเกิดขึ้นมาได้ ถ้าเราสนใจ สิ่งใดบ้างที่มนุษย์พยายามทำแล้วมันไม่ได้ผล สิ่งที่มันไม่ได้ผลนะ คุณติ คุณการศึกษาทางโลกติ เด็กที่มันเรียนไม่จบ มันโดนไล่ออกไปต่างๆ อันนั้นเป็นกรรมของสัตว์โลกนะ

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ามันประพฤติปฏิบัติแล้วมันไม่ได้ผล เราก็พยายามทำของเรา อย่างน้อยมันก็ทำให้ภพชาติสั้นเข้ามา อย่างมาก ถ้าเราศึกษาขนาดไหน มันเป็นไปได้เพราะอะไร เพราะฝ่ายที่เขาโดนไล่ออกก็มี แต่ฝ่ายที่จบการศึกษามากกว่าไหม? มากกว่าเขาจบกันได้ เขารู้กันได้

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒,๐๐๐ กว่าปีมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาก่อน อัครสาวกต่างๆ เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาทั้งนั้นเลย ผู้ที่ทำได้จริงเห็นจริงเป็นพยานต่อกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา พระพุทธ พระธรรมมีอยู่แล้ว ไม่มีพยาน ไม่มีผู้ที่ยืนยัน เวลาระอัญญาโกณฑัญญะ นี่สงฆ์เกิดองค์แรกของโลก สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเป็นพยานต่อกันๆ อัครสาวกต่างๆ เป็นพยานกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติมา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเป็นผู้นำ แล้วเป็นผู้ที่เป็นพยานกับครูบาอาจารย์ของเราที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาที่ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมมฺกคฺค มุคฺคตมฺม ที่สนทนาธรรมต่อกัน ถ้าสนทนาธรรมต่อกัน ธรรมไม่ลงตัวกัน มันจะเป็นธรรมไปได้ อย่างไร

ในเมื่อธรรม ในการจบการศึกษา มันต้องจบเหมือนกัน มันต้องได้รับปริญญาบัตรเหมือนกัน สิ่งเหมือนกัน จะเรียนวิชาการไหน จะเอกภาษาใด จะเอกค่ายไหน จะเรียนมหาวิทยาลัยไหนแล้วแต่ ถ้าจบแล้วมันต้องจบเหมือนกัน นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเข้าถึงอริยสัจแล้ว มันเป็นอันเดียวกัน

แต่ในชั้นวิชาการ ในชั้นจรตนิสัยมันก็แตกต่างกันไป สิ่งที่แตกต่างกันไปนี้เราก็กฝักฝนของเราไป เราก็กศึกษาของเราไป เราก็กค้นคว้าของเราไป นี่กำลังใจมันเกิดอย่างนี้ ถ้ากำลังใจมันเกิด มันต้องมีกำลังใจด้วย เพราะกำลังใจด้วย แล้วต้องมีปัญญาที่ถูกต้องด้วยนะ มีแต่กำลังใจ แต่ว่าปัญญา นี่ไม่ค้นคว้า ไม่แยกแยะ ไม่ทำความเข้าใจกับวิชาการ กับสิ่งต่างๆ

นี่ก็เหมือนกัน ในชั้นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นอสุภะ มันเป็นเรื่องของกาย สิ่งที่มีมันเป็นเรื่องของจิต มันเป็นกามราคะของจิต จิตนี้กามราคะอยู่แล้ว เพราะจิตนี้มันพาเกิดพาตาย จิตปฏิสนธินี้มันมีกามอยู่ในตัวของมันเอง เพียงแต่มาเกิดสวมร่างเป็นหญิงหรือเป็นชาย ถ้าเป็นชายก็เป็นสิ่งที่ฝ่ายตรงข้ามก็อยากได้สิ่งที่ตรงข้าม ถ้าเป็นหญิงมันก็อยากได้สิ่งตรงข้ามที่เป็นเพศของมัน แต่ใจมันมีกามเหมือนกัน ใจมันเป็นสิ่งที่เหมือนกัน มันเหมือนกับความรู้ในวิชาการต่างๆ ที่จบอุดมศึกษาเหมือนกัน อันนั้นเราต้องใช้ปัญญาเข้าไป ใคร่ครวญมันเข้าไป ถ้าใคร่ครวญอย่างนี้ มันถึงเป็นปัญญาของเรา

ศึกษาตามหาใจเจอแล้วสอนมัน ศึกษามัน ให้มันศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ธรรมโอสถ” ธรรมโอสถที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ “ธรรมและวินัย” ธรรมและวินัยเป็นที่ก้าวเดินออกไปของจิตดวงนี้ ถ้าจิตดวงนี้อาศัยธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นการก้าวเดินแล้วฝักฝนขึ้นมาให้เกิดเป็นธรรมของเรา เพราะธรรมโอสถมันจะเข้าไปรักษาของมันได้

เวลาครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในป่าในเขา จับไข้ได้ป่วยนะ ธรรมโอสถทั้งนั้นนะ ธรรมโอสถรักษาไข้ก็ได้ รักษาความเป็นดำรงชีวิตอยู่ไม่ให้ตายไปเป็นพิษเป็นภัยของโรคภัยไข้เจ็บ เห็นไหม นั่นเป็นธรรมโอสถในการรักษาธาตุขันธ์ รักษาชีวิต

แต่ธรรมโอสถ ธรรมารสนี้มันรักษาการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย คือมันไม่เกิดในภพในชาติต่างๆ ไปอีกมหาศาลเลย มันลึกลับมหัศจรรย์กว่ามหาศาลเลย ธรรมโอสถนี้มันเกิดจาก

อริยสัจ มันไม่ใช่เกิดจากกรรมโอสถในการเข้าความสงบ แล้วเอาความสงบนั้นไปรักษาโรค แต่กรรมโอสถนี้มันรักษาเชื้อไข ชำระอวิชชา มันเป็นปัญญาญาณ มันเป็นสิ่งที่ลึกลับในหัวใจ

มันจะใคร่ครวญ มันจะปล่อยวางขนาดไหน ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะอสุภะมันปล่อย ปล่อย จิตมันก็สงบเข้ามา สิ่งนี้จะเลื่อนเข้ามาใกล้กับจิตเข้ามา ใกล้กับจิตเข้ามา จนถึงที่สุดรวมลงที่จิต ทำลายกันที่จิต มันปล่อยวางกันที่จิต จิตนั้นปล่อยวางทั้งหมด สิ่งที่ปล่อยวาง ปล่อยวางอะไร? ปล่อยวางกามราคะ จิตนี้ไม่เป็นกามราคะ จิตนี้พ้นไปจากกามภพ สิ่งที่พ้นไปจากกามภพ มันจะไม่เกิดอีก เห็นไหม นี่ขั้นอุดมศึกษา ถ้าจบแล้วจบเหมือนกัน

สิ่งที่จบเหมือนกัน ความเป็นอสังโยชน์ กามราคะ-ปฏิฆะ สิ่งที่เป็นปฏิฆะขาดออกไป แล้วสังโยชน์เบื้องบนนะ รูปฌาน อรูปฌาน มานะ อุทธัจจะ อวิชชา เห็นไหม รูปฌาน-อรูปฌานคือความว่าง สิ่งที่เป็นความว่าง มันเป็นสังโยชน์ได้อย่างไร สิ่งทีรูปฌาน-อรูปฌาน สิ่งนี้ที่ว่าฌานสมาบัติ รูปฌาน-อรูปฌาน นี่สิ่งทีรูปฌาน-อรูปฌาน มันเป็นจากจิตปุถุชนเข้าไปในสมาบัตินั้นนะ

แต่ถ้าเป็นพระอนาคา “ฌาน” ความว่างมันมีอยู่โดยธรรมชาติ จิตนี้มันถึงว่างอยู่ตลอดเวลา เพราะอะไร เพราะมันเป็นรูปปราคะ-อรูปปราคะ รูปฌาน-อรูปฌานเป็นปราคะ เป็นความคิดของจิต จิตนี้มันว่างอยู่ ว่างเพราะอะไร เพราะมันทำลายกามราคะเข้ามา ถ้าทำลายเข้ามามันก็ว่างของมัน นี่ตามหาใจต่อของจิตไม่เจอนะ

ถ้าใครจะตามหาต่อของจิต มันต้องถึงขั้นของพระอนาคา นี่ฝึกฝน ฝึกฝนสิ่งที่เศษส่วนที่เหลือมา ปล่อยกามภพ ทำลายกามภพออกไปทั้งหมดแล้ว ฝึกฝนเข้าไป สิ่งที่เป็นอนาคา ๕ ชั้น มันจะปล่อยวางไปบ่อย ปล่อยวาง ปล่อยวางถึงที่สุดจนว่างหมด ถึงว่างหมด แล้วค้นคว้าไป ตามหาใจให้เจอ ตามหาใจให้เจอต้องความสงบของจิต มันเป็นความสิ่งที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาก สิ่งทีลึกลับซึ่งลึกลับซึ่งมาจากไหน? ลึกลับซึ่งมาจากใจที่มันพัฒนานะ สิ่งทีหยาบ สิ่งทีปุถุชนก็คิดได้แต่กิเลสที่มันครอบงำไว้ คิดได้อยู่ในกรรมกรรรมของกิเลส มันก็คิดไปสภาวะแบบนั้น

พระโสดาบัน ก็คิดได้ในขอบเขตของพระโสดาบัน

พระสกิทาคา พระอนาคา ก็คิดได้แต่ขอบเขตของสิ่งนั้น

ขอบเขตสิ่งนั้นเพราะอะไรล่ะ เพราะสิ่งนี้มันจางลง จางลง

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นรูปประกะ-อรูปประกะที่เป็นความว่าง ที่เป็นความว่างอยู่นี้ ขอบเขตของมันอยู่ตรงไหน เราจะตามหามันให้เจอตรงไหน ตามหาใจให้เจอ ตามหาต่อของจิตให้เจอ ตามหาตัวอวิชชา ตามหาตัวพญามารไง สิ่งทีพญามาร เรือนยอดทั้ง ๓ กามระกะ สิ่งทีปล่อยมาแล้ว ตัณหา นางอริปล่อยมาทั้งหมด แล้วไปอยู่ที่เรือนยอด เรือนยอดนี้ว่างหมดเลย

สิ่งที่ว่างหมดเลย มันจะเอาสิ่งใดไปจับต้องมัน สิ่งทีจับต้องมัน มันถึงต้องมีความละเอียดอ่อน เห็นไหม ปัญญาขั้นนี้ลึกซึ้งลึกลับมหาศาลเลย นี่ “ภาวนามยปัญญา” ปัญญาอย่างนี้ต่างหากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนา ปัญญาอย่างนี้ต่างหากที่เป็นชาวพุทธ เป็นธรรมรสทีเกิดเข้ามาชำระกิเลส ถ้าเรามีปัญญาอย่างนี้ เรามีความรู้ลึกอย่างนี้ เราตั้งใจอย่างนี้ เห็นไหม จบมาชั้นอุดมศึกษา จบมาแล้วทำหน้าที่การงาน เราจะต้องทำวิชาการ ทำสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นสถานะของผู้ทีมีปัญหา ผู้ทีมีปัญหาในทางโลกจบมาแล้วนะ คนนี้จบมาแล้ว จบมาอุดมศึกษาเหมือนกัน แต่ทำงานไม่เป็น ทำอะไรไม่ได้เลย แต่บางคนจบมา ทำงานชำนาญมาก ทำสิ่งต่างๆ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจบมาแล้วตามหาใจของเราตรงนี้ให้เจอ นี่คือน้ำที่การงานนะ ถ้าเจอใจของตัวเอง เอาใจของตัวเองเข้าไปทำลายอวิชชา ต้องเอาตัวใจทำลายใจ เอาผู้รู้ เอาผู้ตื่นทำลายผู้ตื่น เพราะผู้รู้มันไปรู้ความว่าง มันไปรู้สิ่งต่างๆ แต่มันปิดบังไม่ให้รู้ตัวมันเอง เราถึงต้องตามหาใจดวงนี้ให้เจอ ถ้าตามหาใจดวงนี้ให้เจอ มันจะตามเรือนยอดของเรือน ๓ หลังได้

เวลาพญามารมันไปสร้างชีวิต สร้างในครรภ์ของมารดา สร้างในการเกิด ๔ อย่าง ในเกิด โอบปาดิกะ เกิดในครรภ์ เกิดในใจ นี่มันเป็นผู้สร้างบ้านสร้างเรือนนะ อวิชชาตัวนี้มันเป็นผู้สร้างบ้านสร้างเรือน มันพาตัวจิตตัวเกิด ตัวแก่ ตัวเจ็บ ตัวตาย มันไปสร้างบ้านสร้างเรือนในวัฏฏะนี้มาตลอดนะ

นี่พระอนาคาปล่อยวางทั้งหมด จะไม่สร้างบ้านตั้งแต่กามภพลงมา เทวดานี้สร้างบ้านสร้างเรือนไม่ได้อีกแล้ว มันก็จะไปสร้างบนพรหมใจ มันจะไปสร้างบ้านสร้างเรือนอีกนะ นี่ต่อของจิตตัวนี้มันพาจิตปฏิสนธิ ตัวเกิดตัวตาย ถ้าเราทำลายตัวนี้ต่างหากมันถึงตัวเกิด ตัวแก่ ตัวเจ็บ ตัวตาย แบบเจ้าชายสิทธัตถะไปเห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายในสวนนั้น

“การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เราก็ต้องเกิดอย่างนี้หรือ? เราก็ต้องเป็นอย่างนี้หรือ?”

แล้วก็ค้นคว้ามาจนสำเร็จเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

สาวก-สาวกะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติก็ต้องค้นคว้าหาตัวเกิด ตัวแก่ ตัวตายให้ได้ ตัวสร้างบ้านสร้างเรือน ไม่สร้างในภพภพก็ยังไม่สร้างบนพรหมอย่างนี้ ถ้าย้อนกลับเข้ามา ปัญญาอย่างละเอียดจะเข้ามาถึงทำลายตรงนี้ ถ้าจับตรงนี้ได้ ปัญญาอย่างนี้เป็น “ปัญญาญาณ” ปัญญาญาณอันละเอียดลึกซึ้งนี้มันจะคว้า

ปัญญาอย่างหยาบ ปัญญาอย่างขั้น ปัญญาอย่างที่ทำลายมาแต่ละภพแต่ละชั้น มันคนละชั้นกัน มันถึงบอกคุณลักษณะของจิตได้ เวลาแสดงธรรมออกมา ถ้าปัญญารับไหน เวลาพูดออกมา คนไม่รู้พูดไม่ได้ คนไม่มีความเห็นจากความเป็นจริง มันก็พูดได้ด้วยสัญญา ด้วยความจินตนาการอย่างนั้น

“สุดมยปัญญา” คือการศึกษามา ศึกษาคนเดียวก็ลืม ศึกษาแล้วศึกษาอีก ทบทวนแล้วทบทวนอีก

“จินตมยปัญญา” ก็จินตนาการไป ผิดๆ ถูกๆ ก็จินตนาการกันไป

“ภาวนามยปัญญา” ต่างหาก มันเกิดขึ้นมาแล้วมันทำลายกิเลสเป็นภพเป็นชั้นขึ้นมา

จนเห็นเรือนยอดของการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เห็นนายช่างใหญ่ที่พาไปสร้างบ้านสร้างเรือน ในวิภังคะนี้ แล้วมันเป็นปัญญาญาณอันละเอียดอ่อนเข้าไปกว่าทำลายตัวอวิชชาตัวนี้

ตามหาจิตก็เจอ แล้วสอนจิตจนสิ้นขบวนการการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย

ตามหาใจให้เจอแล้วสอนใจมัน สอนใจมันด้วยวิชาการที่เราศึกษามานี้ ศึกษาจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เพราะอะไร เพราะเราเป็นสาวก-สาวกะ เราเกิดมาพบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประเสริฐมหาศาลเลยนะ ประเสริฐเพราะอะไร เพราะในเมื่อมันมีรักษากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายนะ แล้วต่อไป ก็ถึงพุทธกาล ศาสนาเจริญอีกหนหนึ่ง เจริญตรงไหนล่ะ? เจริญตรงที่มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น มีครูบาอาจารย์ของเรามาถือคัมภีร์นี้ มันเป็นแค่พิมพ์เขียวมา มันเป็นตำรายานะ

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเอาคำรายนี้อ่านมาแล้วมาประกอบยาขึ้นมาในใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แล้วหลวงปู่มั่นก็เอายานี้ไปสอน เอายานี้คอยชี้ทำให้ผู้ที่ป็นสาวก-สาวกะ สาวกคือลูกศิษย์ลูกหา ประพฤติปฏิบัติ ก็ผสมยาผิด ผสมยาถูก ผสมไม่เป็น ทั้งๆ ที่มีตำราเหมือนกัน พระไตรปิฎกนี้วางไว้ ทุกคนอ่านศึกษามาทั้งนั้น แต่ไปผสมยาของแต่ละบุคคลก็ผสมยาหนัก ผสมยาเบา ผสมโรค จริตต่างๆ กัน ผิดๆ ถูกๆ ก็ทำกันไป หลวงปู่มั่นต้องคอยบอกนะ ต้องอย่างนี้นะ ถ้าเป็นยาประเภทนี้ก็ต้องใช้

ถ้าเป็น “เจโตวิมุตติ” ก็ต้องใช้สติดังนี้ ใช้สมาธิอย่างนี้ ใช้ปัญญาอย่างนี้ใคร่ครวญไปในกาย

ถ้าเป็น “ปัญญาวิมุตติ” ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติก็ต้องใช้ปัญญาอย่างนี้นะ ปัญญาให้มากไว้ อย่างนี้ แล้วถ้าแบบว่าชอบคิด ถ้าชอบคิดก็ต้องให้คิดให้มากๆ นะ ตั้งสติไว้ คิดขนาดไหนที่ตั้งสติไว้ นี่ปัญญาวิมุตติ ถ้าปัญญาวิมุตติมันใช้ปัญญามาก มันใช้ปัญญาใคร่ครวญมา เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิแล้วก็ใคร่ครวญขึ้นมา เป็นมรรคญาณทำลายไป ก็เป็นปัญญาวิมุตติ

นี่ความเป็นไปของขั้นของปัญญาวิมุตติมันก็ชำระกิเลสเป็นของปัญญาวิมุตติ มันจะไม่เหมือนเด็กเกรที่ว่าจะลงสมาธิขนาดไหน ถ้าเป็นเจโตวิมุตติมันจะมีสมาธิเป็นพื้นฐาน เหมือนกับเด็กที่มันแกมันเร มันจะมีเด็กเกร เด็กอะไรที่ว่าจิตมันสูง-ลงต่ำ ลงดี-ไม่ดี

“การผสมยา” ถ้าไม่มีนายแพทย์ใหญ่หลวงปู่มั่นเป็นคนคอยบอกคอยสอน เราจะเอายา เรา จะผสมยา เราไปเก็บ เราเข้าป่าเข้าเขาไปหาสมุนไพร หามาที่มากลั่นมาต้มมาทำของเรา ทำไปทำ ผิดทำถูกมันรักษาโรคก็ได้ รักษาพอที่โรคบรรเทา โรคที่ไม่ร้ายแรง ถ้าโรคที่ร้ายแรงมันต้องหายา ที่สมุนไพรที่เข้าไปทำลายเชื้อโขนะ

นี่โรคเกิด โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตาย แล้วก็กรรมโอสถขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมและวินัย แล้วหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นพยายามฝึกฝน พยายามค้นคว้า พยายามพิสูจน์ พยายามทำเข้ามาจนเป็นผู้ชำนาญ แล้วก็สั่งสอนเรา นี่ศาสนาเจริญ เจริญอย่างนี้

เจริญเพราะ ๑. มีผู้ประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม จริยธรรมในศาสนาพุทธของเรา ในชาวพุทธของเรา เรามีศาสนา ศาสนานี้เป็นประเพณีวัฒนธรรม มันเป็นแผนที่เครื่องดำเนินเท่านั้นเพราะ

อะไร เพราะมันเป็นเรื่องของหัวใจ เป็นเรื่องของร่างกายอย่างเปลือกๆ ที่ว่าเราไปตามหาใจให้เจอ
สิ่งนี้มันอยู่ข้างนอก

แต่ถ้าเราละเอียดเข้ามา เราต้องมีครูมีอาจารย์แล้ว ครูบาอาจารย์จะคอยชี้นำอย่างนี้เข้ามา ถ้า
ไม่มีครูมีอาจารย์นะ เราก็ต้องพยายามของเราไป ไม่สึกเอาเผากิน พยายามของเราตลอดไป
พยายามขนาดไหนมันก็ผิดเพราะอะไร เพราะอวิชชา เพราะหัวใจ เราจะไปทำลายคนอื่น

เราจะทำกิจการค้า เรายังต้องมีลูกค้ามีสิ่งต่างๆ มันถึงเป็นการค้าขึ้นมา เราจะทำการค้าของ
เรา เราจะไปขายให้ใคร เราจะมีสินค้าอะไร เราจะได้เงินมาจากไหนละ นี่ก็เหมือนกัน ในการ
ประพฤติปฏิบัติมันมีธรรมกับกิเลสนะ กิเลสในหัวใจของเรามันต่อต้านตลอด มันบิดเบือนตลอด
ในการประพฤติปฏิบัติมันถึงล้มลุกคลุกคลานไป ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้นำ คอยพยายามประพฤติ
ปฏิบัติ นี่ศาสนาเจริญเพราะ ๑. มีผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ คือเรามีความสนใจอยู่ ถ้าสนใจขนาดไหนเรา
ก็คืนรนของเราไป มันก็เป็นกำลังของเรา

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้นำ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเป็นผู้ชี้นำนี้มันมีผู้ชำนาญการ ยา
อย่างนี้ ธรรมโอศดอย่างนี้ สิ่งนี้มันถึงเจริญมาในกึ่งพุทธกาลที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
บอก “กึ่งพุทธกาล ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง”

แล้วในปัจจุบันนี้เจริญมาก เราถึงมาสร้างวัดสร้างวาถัน เพราะอะไร เพราะเราต้องการหาที่
สงบ เราต้องการมาชำระหัวใจกัน เราต้องการสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์ของเรา ศาสนาจะ
เจริญรุ่งเรืองในวัตถุ สิ่งต่างๆ ในเรื่องของเขา นั่นเป็นเรื่องของโลก ใครๆ ก็ทำได้นะถ้ามีผู้ที่
บริหาร ผู้จัดการทำได้ทั้งนั้นนะ

แต่ในหัวใจจะอยู่ขนาดไหน จะทำอย่างไร จะเอาอะไรมาทำ ในหัวใจของผู้กระทำ เห็น
ไหม ตามหาใจไม่เจอนี่ฟุ้งซ่าน ทุกข์ไปหมดเลย ใจตัวเองยังไม่รู้จัก กายกับใจแยกกันอย่างไรก็ไม่
รู้ สิ่งต่างๆ ก็คือเราคือเราไปทั้งนั้น แต่ถ้าเราหาใจของเราเจอ เราฝึกฝนค้นคว้ามาขนาดนี้ ถ้า
ค้นคว้ามาขนาดนี้ มันจะมีพื้นฐาน มันมีศีลธรรมขึ้นมา

“กายวิเวก จิตวิเวก” วิเวกอย่างไรล่ะ?

ถ้าัวความอารามเราไม่วิเวก มันต้องมีวิเวกมีที่สังคฺขรแก่การงาน เวลาสมัยพุทธกาล เวลาที่อันสมคฺขร ให้ไปเที่ยวป่าช้า ให้ไปเที่ยวกรรมฐาน ให้ไปเที่ยวในสิ่งต่างๆ วิเวกเพื่ออะไรล่ะ? สิ่งนี้วิเวกเพื่อให้ใจมันไม่คึกคะนองไป เราต้องการความสงบเพื่อตรงนี้กัน เพื่อให้ใจวิเวก ที่กายวิเวก จิตวิเวก ถ้ากายวิเวก จิตวิเวกมันต้องมีสัปปายะ ๔

สัปปายะ ๔ คือสถานที่วิเวก อาหารเป็นสัปปายะ อาหารคือการกินอยู่แล้วไม่่วงเหงาหาวนอน ถ้าอาหารเป็นสัปปายะ อาหารที่กินแล้วหลับเป็นหมู อันนั้นไม่ใช่สัปปายะหรอก สัปปายะกินแล้ว ธาตุชั้นมันทับธาตุชั้นนั้นะ คนอดนอนผ่อนอาหารจะเข้าใจเรื่องอย่างนี้มาก

กายวิเวก จิตวิเวก สัปปายะทั้ง ๔ สถานที่วิเวก อาหารเป็นสัปปายะ หมุกณะเป็นสัปปายะ หมุกณะมีการส่งเสริมกัน มีการแนะนำกัน มีการช่วยเหลือกัน สิ่งที่หมุกณะสัปปายะนี้แสวงหากันมากมาย ความเห็นตรงกัน ความเห็นลงรอยกัน

ความเห็นข้างนอกนะ เรื่องกระทบกระทั่งกันจากภายนอกไม่ต้องไปคิดถึงมัน ในปากเรา ลิ้นของเราเองเรายังขบเลย แล้วสิ่งที่กระทบกระทั่งกัน สิ่งที่ไม่มี เป็นไปไม่ได้ เพียงแต่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วให้ย้อนกลับมาดูใจเรา เขาไม่มีความรู้ เขาไม่มีความเข้าใจ มันต้องให้อภัยกันทั้งนั้นนะ เพราะอะไร เพราะสัตว์โลกเกิดมาด้วยกัน นี้หมุกณะเป็นสัปปายะ

สำคัญที่สุดเลย หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์สัปปายะ สิ่งทีครูบาอาจารย์สัปปายะสามารถชี้เข้าไปถึงธรรมโอสถ เข้าไปทำลายโรคเกิด โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตายในหัวใจของเรา นี้สัปปายะทั้ง ๔ แสวงหากัน

ถึงมาสร้างวัดนะ ถึงต้องเอาพระเอาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติออกมาประพฤติปฏิบัติ เราถึงต้องส่งเสริมกันเพราะเราเป็นชาวพุทธ ศาสนาจะเจริญ เจริญเพราะพวกเรา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาจะเจริญรุ่งเรือง ศาสนาจะเจริญรุ่งเรือง เพราะเราเป็นชาวพุทธ เอวัง